

De leden waterschappen

datum	ons kenmerk	contactpersoon
5 december 2023	122638/MdR	mw. J. Haverkamp
bijlage(n)	uw kenmerk	e-mail
NV-gebieden nutriënten-verontreinigde gebieden per 2024	-	jhaverkamp@uvw.nl
betreft		
Aanwijzing nutriënten-verontreinigde gebieden per 2024		

Geachte leden,

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft de Tweede Kamer op 5 december 2023 geïnformeerd over de definitieve aanwijzing van nutriënten-verontreinigde gebieden per 2024. Graag stellen wij u op de hoogte van het standpunt dat vanuit de Unie van Waterschappen is opgesteld, gebaseerd op de inbreng van de waterschappen. Ook lichten we toe wat de rol van de waterschappen en de Unie is geweest in dit proces en welke zorgen, maar ook kansen we zien richting de toekomst.

[Aanwijzing nutriënten-verontreinigde gebieden](#)

Derogatie is een uitzondering die Nederland heeft ten opzichte van andere Europese lidstaten om meer dierlijke mest op het land te brengen. Deze uitzondering wordt binnen drie jaar afgebouwd en stopt per 2026. De geleidelijke afbouw van de derogatie komt wel met de voorwaarde vanuit de Europese commissie dat het Rijk voor 1 januari 2024 gebieden aanwijst waar de afbouw versneld moet plaatsvinden, vanwege overmatige aanwezigheid van en gevoeligheid voor nutriënten. Dit zijn de 'nutriënten-verontreinigde gebieden'. Door het aanwijzen van deze NV-gebieden en daar maatregelen te treffen, blijft de afbouwregeling voor de resterende gebieden tot 2026 in Nederland behouden. De Europese Commissie verwacht dat versnelde afbouw van de derogatie een positieve bijdrage levert aan de verbetering van de waterkwaliteit van oppervlaktewater en grondwater.

[Standpunt Unie van Waterschappen](#)

Meststoffen zoals nitraat en fosfor zorgen nog altijd voor een flinke druk op de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater. Meer maatregelen zijn daarom nodig. Met de aanwijzing van nutriënten-verontreinigde gebieden en maatregelen gericht op nitraat geeft de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hier deels invulling aan. Waterschappen hebben evenwel aangegeven dat een directe relatie tussen probleem (teveel nutriënten in oppervlaktewater) en maatregel (versnelde afbouw derogatie op gebiedsniveau) niet 1-op-1 te leggen is. Aangezien de maatregel op gebiedsniveau wordt bepaald, kunnen ook agrariërs getroffen worden die al een positieve bijdrage leveren aan de waterkwaliteit. Het is niet ondenkbeeldig dat de invoering van NV-gebieden ook nu leidt tot verlies aan draagvlak onder agrariërs voor deelname in gebiedsprocessen en voor het nemen van andere waterkwaliteitsbevorderende maatregelen.

Waterschappen hebben deze zorgen over de proportionaliteit en mogelijke neveneffecten van de maatregelen horend bij de NV-gebieden dan ook onder de aandacht gebracht van de minister.

Rol waterschappen

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is verantwoordelijk voor het aanwijzen van deze NV-gebieden. Voor de aanwijzing per 2024 heeft het ministerie de waterschappen om advies gevraagd. Dit naar aanleiding van reacties op de aanwijzing per 2023 voor de werkgebieden van de waterschappen Hollands Noorderkwartier, Delfland en Brabantse Delta. De betreffende waterschappen en de Unie waren hierover niet vooraf geïnformeerd dan wel benaderd om mee te denken.

In het traject voor de aanwijzing per 2024 was geen ruimte om het instrument NV-gebieden ter discussie te stellen, maar wel om feedback te geven voor de wijze van aanwijzing van NV-gebieden. De inzet van de minister was om dit op een kleiner schaalniveau te doen en hierbij recht te doen aan de daadwerkelijke toestand in het water. Vanuit de Unie zagen we een meerwaarde om dit proces gezamenlijk met andere partijen te doorlopen om tot een betere aanwijzing te komen die beter bijdraagt aan de KRW-doelen. Ons standpunt naar het ministerie was en is dat de aanwijzing meer gedetailleerd kan en met actuelere waterkwaliteitsdata.

In het voorjaar van 2023 is er een werkgroep NV-gebieden gestart met ambtenaren van de ministeries LNV en IenW, IPO, Informatiehuis Water, Unie van Waterschappen en enkele waterschappen. Er zijn meerdere inbrengen van de waterschappen geweest die het ministerie hebben geholpen bij het ontwikkelen van de methode, zoals de waterkwaliteitsgegevens, advisering over de toestroomgebiedenkaart en gebiedskennis. De overleggen van de werkgroep waren vertrouwelijk en het ministerie deelde niet alle informatie over de methode en het toetsingskader, omdat zij daarover in gesprek waren met de Europese Commissie. Daarom is de communicatie over NV-gebieden richting de leden ook vertrouwelijk geweest. De leden van de Commissie Waterketen en Emissies zijn op 3 juli jl. bijeengewees om te adviseren over een aantal keuzes die vanuit de werkgroep voorgelegd is. Op 6 juli jl. was er een bestuurlijk overleg met de ministers Adema (LNV) en Harbers (IenW) en de portefeuillehouder vanuit het Uniebestuur Sander Mager over deze keuzes. Op 2 november jl. is het onderwerp NV-gebieden besproken in het Bestuurlijk Overleg KRW en zijn de hieronder beschreven zorgpunten door de Unie ingebracht, evenals zorgen over de communicatie richting de agrarische sector. Op 16 november jl. is er een vertrouwelijke technische sessie door het ministerie georganiseerd waar waterschappen ambtelijk konden aansluiten om een toelichting te geven over de keuzes van het ministerie, uitleg over de methode en de conceptkaart. Hierna zijn wijzigingen doorgevoerd door het ministerie in de definitieve aanwijzing zoals die naar de Tweede Kamer is verstuurd. Op 17 november jl. zijn de CWE leden geïnformeerd over het proces. Op 29 november zijn de waterschapsbestuurders en gedeputeerden door de minister geïnformeerd over de aanwijzing van NV-gebieden per 2024.

Data delen

De waterschappen hebben gebiedskennis en waterkwaliteitsdata gedeeld. Ook hebben zij specifiek voor de aanwijzing van NV-gebieden advies en data over toestroomgebieden gegeven aan Wageningen Environmental Research (WEnR), dat de toestroomgebiedenkaart in opdracht van het ministerie heeft bepaald volgens de door de minister vastgestelde procedures. De definitieve toestroomgebiedenkaart is niet gedeeld met de waterschappen. Het ministerie wordt gevraagd om duiding bij de definitieve kaart te leveren, vanwege onduidelijkheden. Voor de waterkwaliteitsdata wordt de meest recente data (laatste drie meetjaren) uit de KRW-monitoring gebruikt, zoals beschikbaar via het Waterkwaliteitsportaal. Hierdoor is het mogelijk dat het ministerie de aanwijzing van NV-gebieden kan verfijnen waardoor er gericht maatregelen getroffen kunnen worden.

Onderdeel van de aanwijzing is het bepalen van de landbouwbelasting van een gebied. Uit advies van de adviserende Commissie Deskundigen Meststoffenwet (CDM) blijkt dat er enkel een landelijk dekkende bronnenanalyse geschikt is van de periode 2010-2013 met een landbouwbelasting per werkgebied van de

waterschappen. Er zijn de afgelopen jaren door meerdere waterschappen gedetailleerde bronnenanalyses uitgevoerd, waardoor voor sommige gebieden meer actuele data beschikbaar is. Het ministerie heeft evenwel gekozen voor een gelijk uitgangspunt voor heel Nederland.

Positieve aspecten

- Anders dan bij de aanwijzing voor 2023 zijn de waterschappen nu ambtelijk en bestuurlijk wel geconsulteerd door het ministerie. Wij hebben zorgen en suggesties mee kunnen geven, die deels verwerkt zijn in de aanwijzing en kamerbrief.
- De werkgebieden van de waterschappen Hollands Noorderkwartier, Delfland en Brabantse Delta die per 2023 waren aangewezen, worden net als de rest van Nederland met de vernieuwde methode opnieuw bepaald. Hierdoor wordt voor heel Nederland met de nieuwe methode bepaald of een gebied met nutriënten verontreinigd is of niet. Voor de drie waterschappen betekent dit dat een deel van hun gebied met ingang van 2024 niet meer de status van NV-gebied heeft.
- Voor grondwater en oppervlaktewater zijn twee verschillende methodes uitgewerkt door het ministerie. Ook maakt het ministerie nu onderscheid in nitraat-verontreinigd en fosfor-verontreinigd.
- Voor fosfor-verontreinigde gebieden bestaat de mogelijkheid om in 2024 alternatieve maatregelen vast te stellen.

Zorgen waterschappen

Ondanks dat de Unie en de waterschappen advies mochten geven aan het ministerie in een werkgroep en een bestuurlijk overleg, houden we echter nog zorgen over de aanwijzing van NV-gebieden.

- Zo gebeurt de aanwijzing (deels) op basis van deels verouderde data en heeft het ministerie keuzes gemaakt die niet overeenkomen met de actuele kennis over het watersysteem van de waterschappen.
- Daarnaast zijn de maatregelen enkel gericht op nitraatvermindering.
- De Unie vindt het belangrijk dat maatregelen uit de derogatiebeschikking bijdragen aan een betere waterkwaliteit in het oppervlaktewater. Echter, de aanwijzing, met verplichte maatregelen voor agrariërs, kan (lopende) gebiedsprocessen verstoren, zoals de Provinciale Programma's Landelijk Gebied (PPLG's) en het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) en het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Hierdoor kan de waterkwaliteit zelfs verder onder druk komen te staan.
- Wij vrezen dat vooral de waterschappen, ambtelijk en bestuurlijk, door agrariërs zullen worden aangesproken op de aanwijzing van NV-gebieden, terwijl wij hier niet voor verantwoordelijk zijn. Wij zijn immers de overheid met de meest directe contacten in het veld. De minister heeft aangegeven in zijn communicatie te benadrukken dat de aanwijzing van NV-gebieden zijn verantwoordelijk betreft.

Maatregelen fosfor nodig

Een belangrijk punt waar de waterschappen aandacht voor vragen is het ontbreken van fosformaatregelen voor nutriënten-verontreinigde gebieden waar fosfor boven de norm gemeten is. Deze stof is net als nitraat een behoorlijke last voor de waterkwaliteit. De Unie van Waterschappen benadrukt daarom het belang van maatregelen gericht op het verminderen van fosfor. Een effectieve aanpak vraagt om een combinatie van maatregelen. Dat is een gezamenlijke verantwoordelijkheid met keuzes die pijn kunnen doen, maar ook duidelijkheid geven. Juist zo zet Nederland stappen richting een betere waterkwaliteit voor mensen en de leefomgeving.

Hoe nu verder?

De uitdagingen rondom waterkwaliteit pleiten voor een brede aanpak. Een effectieve aanpak vraagt om een combinatie van maatregelen, zowel generiek, per gebied, als stimulerend. Deze maatregelen moeten zorgvuldig op elkaar worden afgestemd, onderbouwd met actuele monitoringsdata en uitlegbaar zijn om gezamenlijk de waterkwaliteit te verbeteren. Niet alleen in aangewezen NV-gebieden is het nodig om de waterkwaliteit te verbeteren. In het algemeen geldt dat in Nederland zowel op klei-, veen, zandgronden de kwaliteit van het oppervlaktewater nog niet voldoet aan de doelen van de Nitraatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water (KRW).

De Unie bepleit om meer integraal te kijken en af te wegen welke maatregel op welk niveau het meest bijdraagt aan de waterkwaliteit. Dit vraagt om afstemming van zowel generieke maatregelen (zoals de KRW en het 8^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn), per gebied (PPLG's), als stimulerende maatregelen (DAW, GLB). De Unie vindt het belangrijk om betrokken te zijn bij dit soort processen om kennis en data in te brengen en constructief mee te denken met als doel om gezamenlijk te komen tot een maatregelen die bijdragen aan de waterkwaliteit om te voldoen aan de KRW-opgave. De minister heeft inmiddels toegezegd om vroegtijdig met de Unie in gesprek te gaan over passende en effectieve maatregelen voor het 8^e Nitraat Actie programma.

Ook van landbouworganisaties en agrarische ondernemers in het gebied wordt een actieve bijdrage gevraagd. Daarnaast heeft de rijksoverheid een verantwoordelijkheid voor het te voeren mestbeleid en waterkwaliteitsbeleid en de bijbehorende wetgeving.

Voor de communicatie heeft de Unie een kernboodschap opgesteld en een Q&A waarin ook achtergrondinformatie is te vinden over het mestbeleid. De Unie deelt deze stukken met de woordvoerders van de waterschappen en de themagroep landbouwemissies rond het verschijnen van de kamerbrief. Vanuit de Unie gaat geen persbericht uit omdat het ministerie de verantwoordelijke partij voor aanwijzing en communicatie is. Op vragen gericht op de waterschappen zullen we zoveel mogelijk reageren volgens de kernboodschap. Verdere ontwikkelingen van dit dossier zullen regelmatig terugkeren in de CWE, en waar nodig zult u door Ledenbrieven verder op de hoogte worden gehouden.

Met vriendelijke groet,

Meindert Smallenbroek
Algemeen directeur